

Kontakt:

Uwaga

Wiadomości email sprawdzam raz w tygodniu – po wysłaniu wiadomości proszę przez tydzień jej nie ponawiać. W przypadku, kiedy nie odpowiem proszę o ponowne przesłanie wysłanie oraz wiadomość na MSTeams (prywatną wiadomość)

Email: szymon.guzik@gdansk.merito.pl

LUB

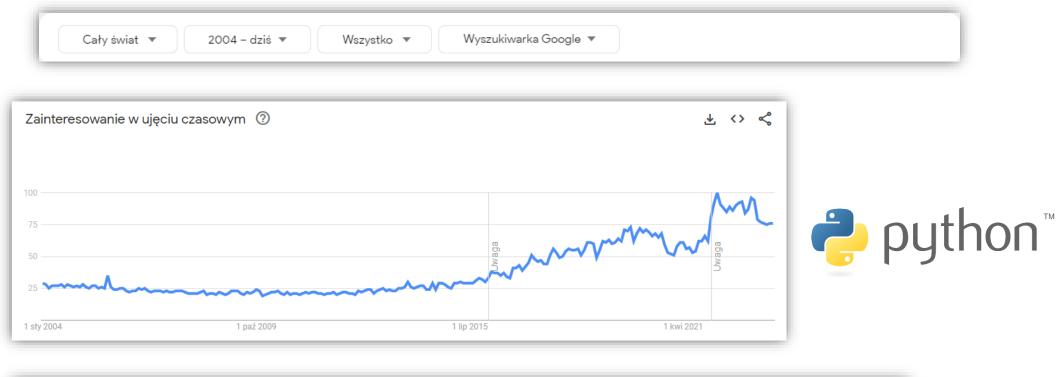
Zasady zaliczenia przedmiotu:

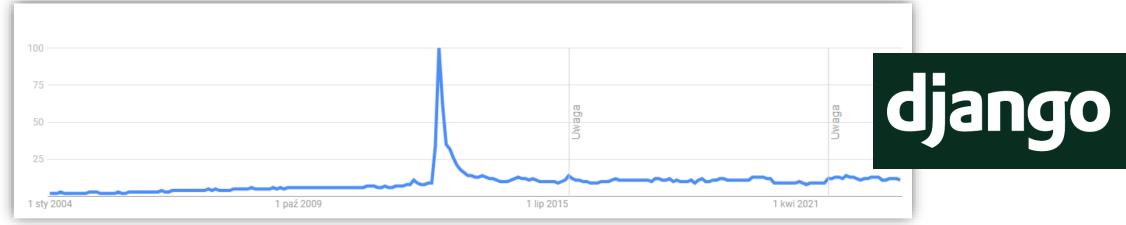
- Zaliczenie laboratorium odbywa się z wykorzystaniem platformy Moodle
- Na każdych laboratoriach wykonywane jest zadanie lub realizacja swojego projektu
- Z każdego ćwiczenia można zdobyć maksymalnie 100 pkt.
- Obecność na laboratoriach jest obowiązkowa
- Dodanie pliku z rozwiązaniem zadania z laboratorium lub przesłanie fragmentu projektu dot. omawianego zagadnienia (2 tygodnie od laboratorium z zadaniem do wykonania)
- Przesłane pliki będą sprawdzane w miarę na bieżąco po sprawdzeniu od razu otrzymacie pkt za przesłane zadanie
- Ocena:

```
150 pkt - 3.0
```


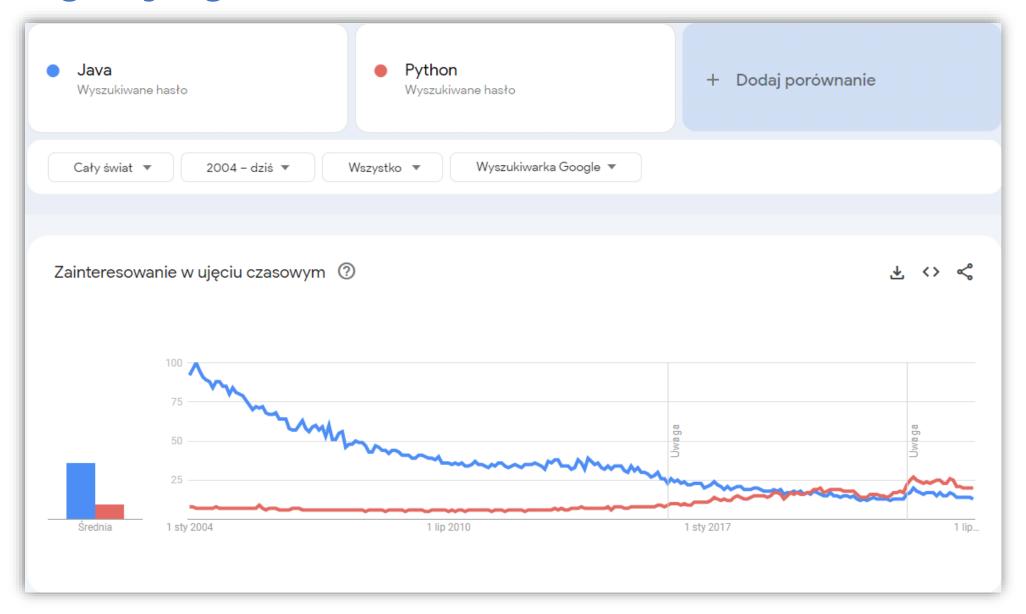
Dlaczego Django ?

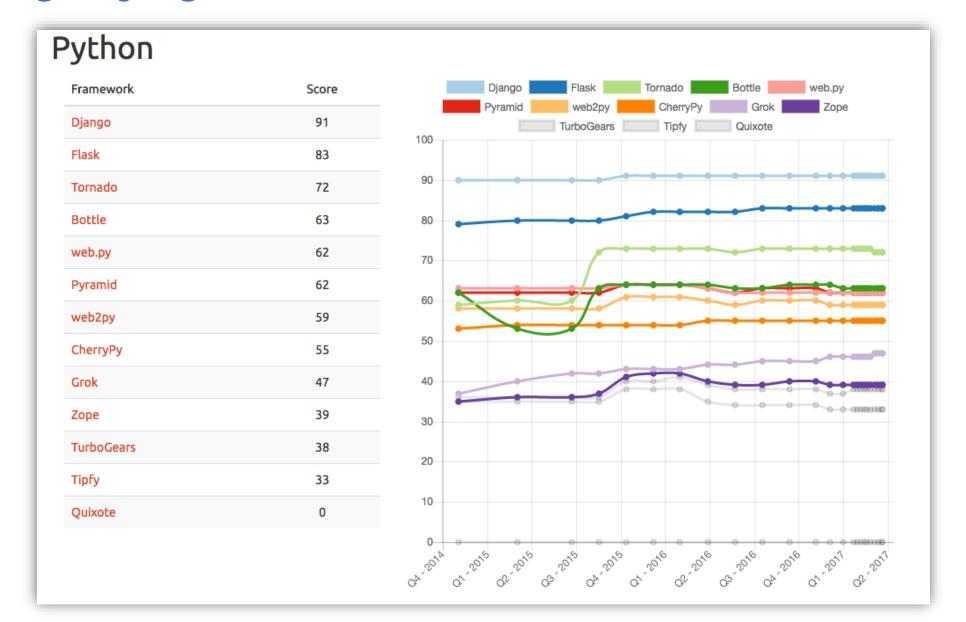

Dlaczego Django ?

Dlaczego Django ?

Python stał się jednym z najpopularniejszych języków programowania na świecie i ma wiele zalet, które sprawiają, że warto się go uczyć. Oto kilka powodów, dla których warto nauczyć się Pythona:

- Łatwość nauce i czytelność: Python jest znany z prostej składni, która jest bardzo czytelna. Dzięki temu jest doskonałym językiem dla początkujących programistów.
- Wszechstronność: Pythona można używać w wielu dziedzinach, od tworzenia stron internetowych (za pomocą Django lub Flask), przez analizę danych (pandas, numpy), uczenie maszynowe (TensorFlow, scikit-learn), aż po automatykę i scripting.
- Duża społeczność: Python ma ogromną społeczność, co oznacza, że są dostępne liczne zasoby, takie jak biblioteki, narzędzia oraz fora i grupy wsparcia, które pomogą w rozwiązaniu problemów.
- Rozwój kariery: Z powodu rosnącej popularności Pythona, umiejętność programowania w tym języku jest bardzo ceniona przez pracodawców, zwłaszcza w dziedzinach związanych z analizą danych, sztuczną inteligencją czy web developmentem.
- **Biblioteki i frameworki**: Python ma rozbudowany ekosystem bibliotek i narzędzi, które czynią go odpowiednim dla różnorodnych zastosowań. Niezależnie od tego, czy chodzi o analizę danych, tworzenie interfejsów użytkownika czy tworzenie gier, istnieją odpowiednie narzędzia dla Pythona.

Python stał się jednym z najpopularniejszych języków programowania na świecie i ma wiele zalet, które sprawiają, że warto się go uczyć. Oto kilka powodów, dla których warto nauczyć się Pythona:

- **Przenośność**: Python jest wieloplatformowy, co oznacza, że można go uruchomić na różnych systemach operacyjnych.
- Integracja: Python może być łatwo zintegrowany z innymi językami, takimi jak C, C++ czy Java, co
  pozwala na korzystanie z najlepszych aspektów różnych technologii.
- Rosnący rynek IoT: Python jest często stosowany w rozwiązaniach Internetu Rzeczy (IoT) dzięki swojej
  prostocie i wszechstronności.
- Wsparcie dla uczenia maszynowego i sztucznej inteligencji: W ostatnich latach Python stał się dominującym językiem w dziedzinie uczenia maszynowego, dzięki bibliotekom takim jak TensorFlow, Keras czy scikit-learn.
- Otwarte źródło: Jako język open-source, Python jest bezpłatny do użytku i ma korzyści wynikające z aktywnej i zaangażowanej społeczności

Django to jeden z najbardziej popularnych frameworków do tworzenia aplikacji internetowych opartych na Pythonie. Oto kilka powodów, dla których warto nauczyć się Django:

- "Baterie w zestawie": Jednym z haseł Django jest "framework z bateriami w zestawie". Oznacza to, że Django dostarcza wiele wbudowanych narzędzi i funkcji, które przyśpieszają rozwój aplikacji, takich jak panele administracyjne, uwierzytelnianie użytkowników czy formularze.
- **Skalowalność**: Django zostało zaprojektowane tak, aby można było tworzyć aplikacje skalowalne, od małych stron internetowych po duże platformy obsługujące miliony użytkowników.
- **Bezpieczeństwo**: Bezpieczeństwo jest jednym z priorytetów Django. Framework ten zawiera wiele zabezpieczeń przed powszechnymi atakami, takimi jak wstrzykiwanie SQL, cross-site scripting (XSS) czy fałszywe żądania między stronami (CSRF).
- ORM (Object-Relational Mapping): Django posiada wbudowany system ORM, który pozwala na intuicyjne zarządzanie bazami danych przy użyciu obiektowego języka programowania, co upraszcza proces tworzenia i zarządzania bazami danych.
- Wsparcie dla wielu baz danych: Django wspiera wiele systemów baz danych, takich jak PostgreSQL, MySQL,
   SQLite czy Oracle.

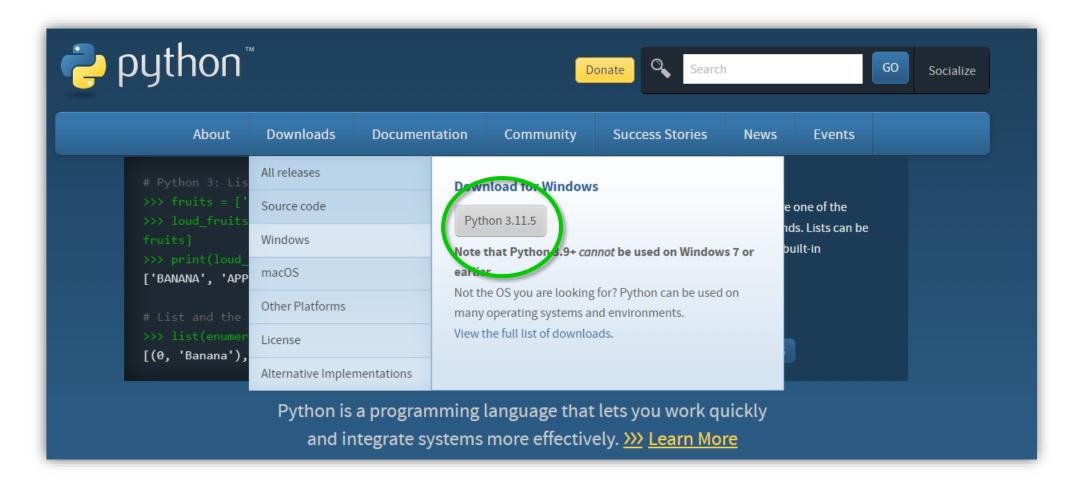
Django to jeden z najbardziej popularnych frameworków do tworzenia aplikacji internetowych opartych na Pythonie. Oto kilka powodów, dla których warto nauczyć się Django:

- Społeczność: Django ma silną i aktywną społeczność, co oznacza dostęp do licznych zasobów, wtyczek, narzędzi oraz wsparcia od innych deweloperów.
- Dokumentacja: Django jest znane z doskonałej dokumentacji, co ułatwia naukę i rozwiązywanie problemów.
- Modularność: Django zachęca do modularnego i ponownego użycia kodu poprzez system aplikacji, co
  ułatwia zarządzanie i rozwijanie skomplikowanych projektów.
- Wszechstronność: Django może być używane do tworzenia różnych rodzajów aplikacji internetowych, od blogów i stron firmowych po sklepy internetowe czy platformy społecznościowe.
- Zawodowe możliwości: Ze względu na popularność i wszechstronność Django, umiejętność programowania w tym frameworku może otworzyć wiele drzwi w dziedzinie rozwoju aplikacji internetowych.

Instalowanie Pythona

https://www.python.org/

Instalowanie Pythona

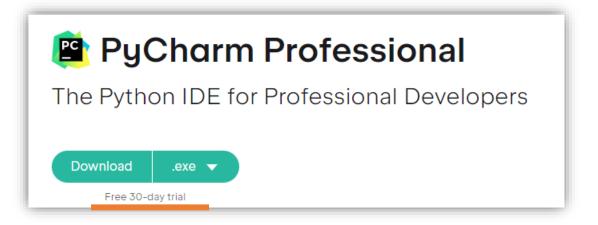
Terminal - sprawdzanie wersji Pythona

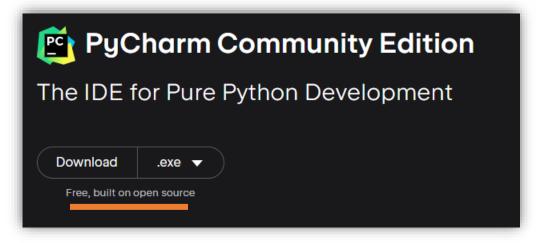

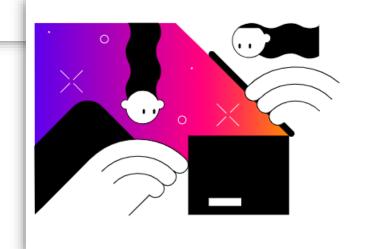

Free Educational Licenses

Learn or teach coding with best-in-class development tools from JetBrains!

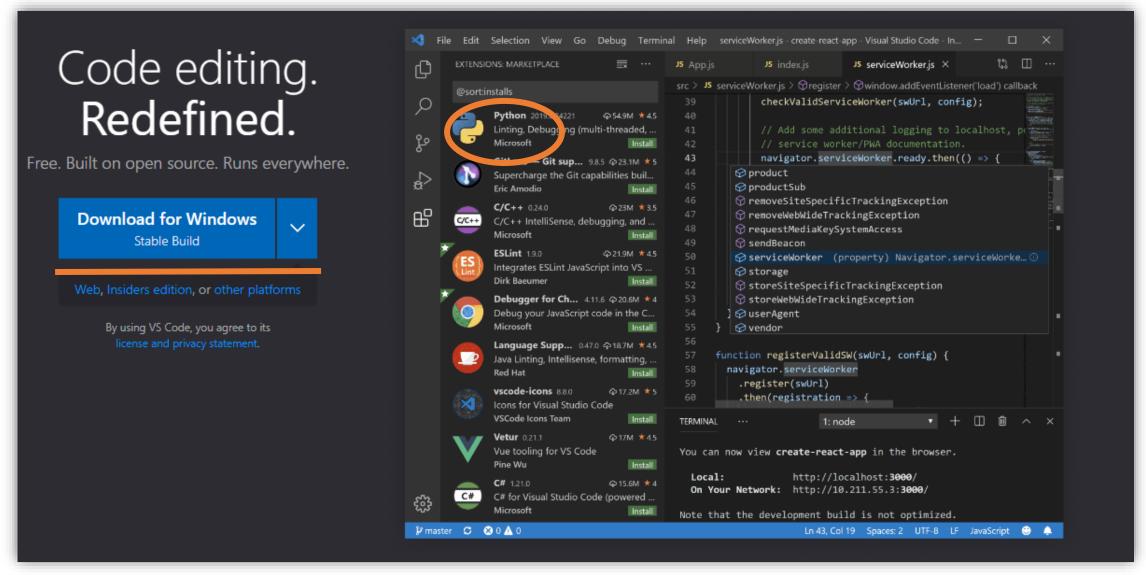

Get free access to all developer tools from JetBrains!

Uwaga

Na zajęciach wykorzystywany będzie PyCharm Professional

The Python IDE for Professional Developers

https://jaktestowac.pl/lesson/pt1-mk5-s01-l02/ [15.09.2023]

Python Virtual Environment (pot. venv – tego skrótu będziemy używać najczęściej) jest środowiskiem Pythona, które jest odseparowane i całkowicie niezależne od głównej instalacji Pythona. Każdy tworzony projekt powinien, zawierać swoje środowisko, dzięki czemu może składać się z unikalnego zestawu pakietów.

https://jaktestowac.pl/lesson/pt1-mk5-s01-l02/ [15.09.2023]

Czym jest Python Virtual Environment (venv)?

Python Virtual Environment (potocznie **venv** – tego skrótu będziemy używać najczęściej) jest środowiskiem Pythona, które jest **odseparowane** i **całkowicie niezależne** od głównej instalacji Pythona. Każdy tworzony przez nas projekt może, a nawet powinien, zawierać swoje środowisko, dzięki czemu może składać się z **unikalnego zestawu pakietów**.

Brzmi zawile? Bardzo upraszczając – **venv** jest **nowym katalogiem** na dysku, w którym znajduje się kopia Pythona. Zaraz po utworzeniu zawiera ona jedynie podstawowe pakiety. Zupełnie tak, jakbyśmy zainstalowali Pythona sami w nowej lokalizacji.

Różnica polega na tym, że **venv** tworzymy za pomocą jednego polecenia i oczywiście potrzebny jest już wcześniej zainstalowany Python. Nie zaśmiecamy sobie w żaden sposób systemu i możemy tworzyć dowolnie dużą liczbę takich środowisk.

W prosty sposób można aktywować **venv** (jak? – zrobimy to już w następnych lekcjach), doinstalować tylko te pakiety, których potrzebujemy, oraz uruchamiać stworzone przez nas skrypty.

Po co stosować venv? Jakie ma zalety?

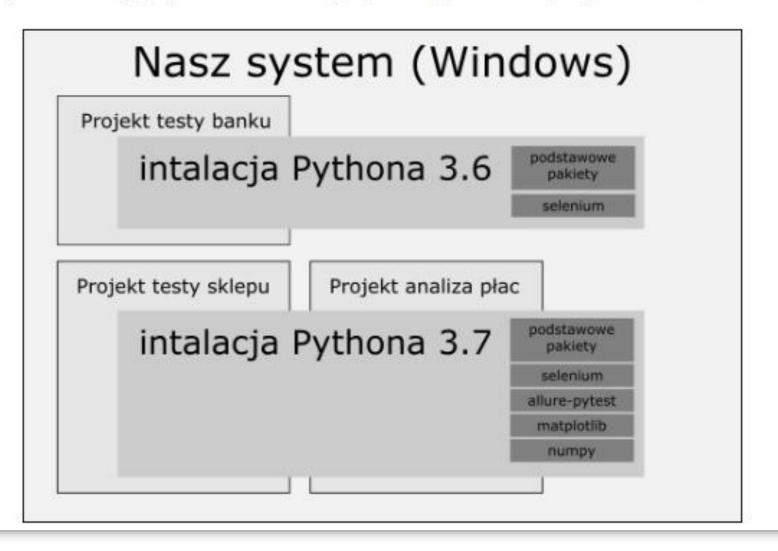
Największą i niewątpliwą zaletą **venv** jest **izolacja środowiska Python** dla danego projektu. Dzięki temu, każde stworzone przez nas środowisko, **może mieć własny zestaw pakietów**, który jest wymagany dla danego projektu.

Często dochodzi do sytuacji, gdy projekty nad którymi pracujemy wymagają różnych wersji pakietów, albo pakietów, które nie są kompatybilne ze sobą. **Venv** pozwala na pełną dowolność w komponowaniu zestawu potrzebnych bibliotek, dzięki czemu możemy mieć jednocześnie środowisko o nazwie **venv1** z pakietami w wersji 1.0 oraz **venv2** z pakietami w wersji 2.0 z możliwością szybkiego i bezproblemowego przełączania się między nimi.

https://jaktestowac.pl/lesson/pt1-mk5-s01-l02/ [15.09.2023]

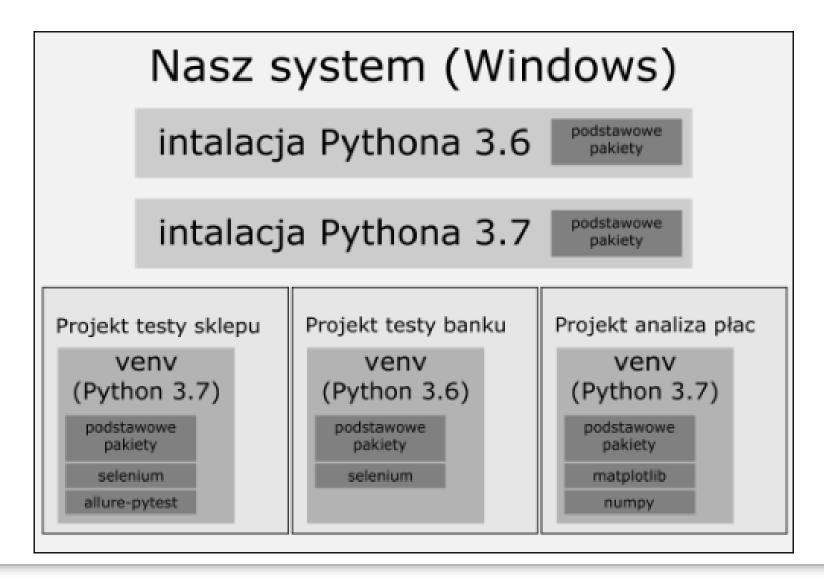
Zobacz sam jak może przykładowo wyglądać stan instalacji Pythona, pakietów i projektów bez zastosowania venv:

https://jaktestowac.pl/lesson/pt1-mk5-s01-l02/ [15.09.2023]

I po zastosowaniu **venv**, czy dostrzegasz teraz zalety tego podejścia?:

Tworzenie projektu pod Mac/Unix

```
project1
ast login: Fri Sep 15 12:23:20 on ttys000
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna ~ % python3 --version
Python 3.11.5
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna ~ % ls
Applications Documents Library
                                             Music
                                                             Pictures
Desktop
              Downloads
                              Movies
                                             OneDrive
                                                             Public
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna ~ % mkdir projects
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna ~ % cd projects
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna projects % mkdir django
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna projects % cd django
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna django % mkdir project1
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna django % cd project1
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna project1 % python3 -m venv venv
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna project1 % ls
venv
kguzik@MacBook-Air-Katarzyna project1 %
```


Tworzenie projektu pod Mac/Unix

Uwaga

Trzeba aktywować zmienną środowiskową

[kguzik@MacBook-Air-Katarzyna project1 % source venv/bin/activate (venv) kguzik@MacBook-Air-Katarzyna project1 %

Środowisko wirtualne, w którym projekt aktualnie "pracuje"

Uwaga

Dezaktywacja zmiennej środowiskowej

(venv) kguzik@MacBook-Air-Katarzyna project1 % deactivate kguzik@MacBook-Air-Katarzyna project1 %

Tworzenie projektu pod Windows

```
Szymon@DESKTOP-3A679F2 MINGW64 /e/projects/Django
 python -m venv venv
Szymon@DESKTOP-3A679F2 MINGW64 /e/projects/Django
venv
Szymon@DESKTOP-3A679F2 MINGW64 /e/projects/Django
```


Tworzenie projektu pod Windows

Uwaga

Trzeba aktywować zmienną środowiskową

Środowisko wirtualne, w którym projekt aktualnie "pracuje"

```
Administrator: Windows PowerShell
PS E:\projects> cd .\Django\
PS E:\projects\Django> ls
    Directory: E:\projects\Django
Mode
                    LastWriteTime
                                          Length Name
       15 wrz 2023 13:10
                                                 venv
PS E:\projects\Django> .\venv\Scripts\activate
(venv) PS E:\projects\Django>
```


Tworzenie projektu pod Windows

Problem Windows

Brak możliwości uruchomienia zaznaczonego polecenia

Rozwiązanie

Set-ExecutionPolicy - ExecutionPolicy RemoteSigned - Scope LocalMachine

Tworzenie projektu pod Windows

Uwaga

Dezaktywacja zmiennej środowiskowej

(venv) PS E:\projects\Django> deactivate venv
PS E:\projects\Django> ___

Tworzenie projektu Django

pip install django

```
(venv) PS E:\projects\Django> pip install django
Collecting django
  Downloading Django-4.2.5-py3-none-any.whl (8.0 MB)
                              ----- 8.0/8.0 MB 31.9 MB/s eta 0:00:00
Collecting asgiref<4,>=3.6.0
  Downloading asgiref-3.7.2-py3-none-any.whl (24 kB)
Collecting sqlparse>=0.3.1
  Downloading sqlparse-0.4.4-py3-none-any.whl (41 kB)
                                             41.2/41.2 kB ? eta 0:00:00
Collecting tzdata
  Downloading tzdata-2023.3-py2.py3-none-any.whl (341 kB)
                                             341.8/341.8 kB 20.7 MB/s eta 0:00:00
Installing collected packages: tzdata, sqlparse, asgiref, django
Successfully installed asgiref-3.7.2 django-4.2.5 sqlparse-0.4.4 tzdata-2023.3
[notice] A new release of pip available: 22.3.1 -> 23.2.1
[notice] To update, run: python.exe -m pip install --upgrade pip
(venv) PS E:\projects\Django>
```


Tworzenie projektu Django

django-admin startproject {nazwa} {lokalizacja}

```
(venv) PS E:\projects\Django> django-admin startproject crud blog .
(venv) PS E:\projects\Django> Is
   Directory: E:\projects\Django
                                          Length Name
                    LastWriteTime
4ode
                                                 crud blog
            15 wrz 2023
                            14:06
            15 wrz 2023
                            13:10
                                                 venv
                            14:06
            15 wrz 2023
                                             687 manage.py
```


Uruchamianie lokalnego serwera

Linux/Mac

python3 manage.py runserver

Windows

python manage.py runserver

Uruchamianie lokalnego serwera

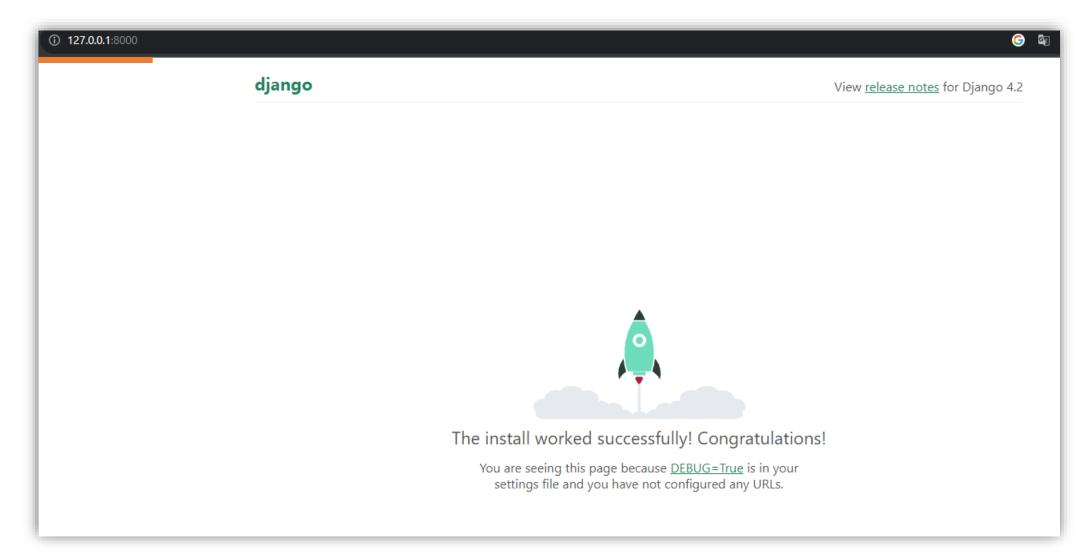
Linux/Mac/Windows

```
(venv) PS E:\projects\Django> python manage.py runserver
Watching for file changes with Statkeloader
Performing system checks...
System check identified no issues (0 silenced).
You have 18 unapplied migration(s). Your project may not work properly u
Run 'python manage.py migrate' to apply them.
September 15, 2023 - 14:19:23
Django version 4.2.5, using settings 'crud blog.settings'
Starting development server at http://127.0.0.1:8000/
Quit the server with CTRL-BREAK.
[15/Sep/2023 14:19:38] "GET / HTTP/1.1" 200 10664
Not Found: /favicon.ico
[15/Sep/2023 14:19:38] "GET /favicon.ico HTTP/1.1" 404 2113
```


Uruchamianie lokalnego serwera

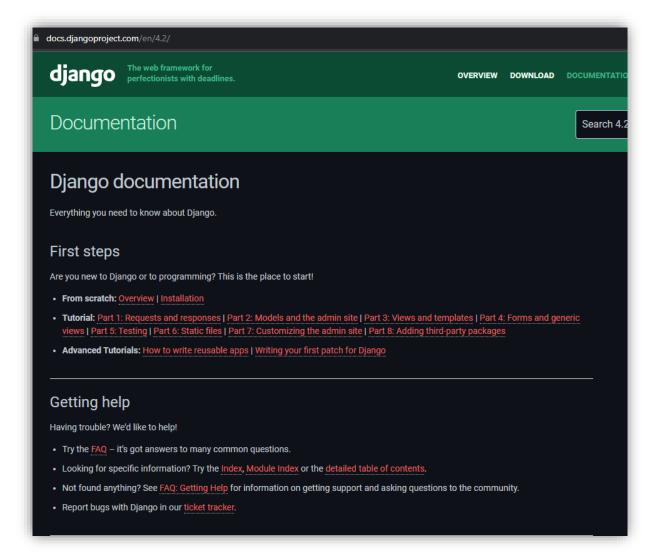
Linux/Mac/Windows

Dokumentacja Django

https://docs.djangoproject.com/en/4.2/

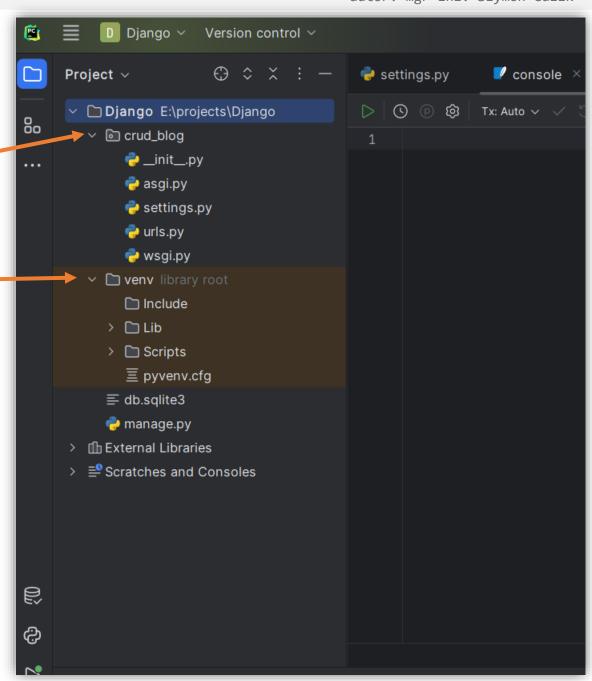

Omówienie plików

Uwaga Projekt należy otworzyć w IDE

Aplikacja

Zmienna środowiskowa

Tworzenie nowej aplikacji

django-admin startapp {nazwa_aplikacji}

```
(venv) PS E:\projects\Django> django-admin startapp crud_blog_web
(venv) PS E:\projects\Django>
```


Aplikacje domyślne oraz "dedykowana"

```
D Django V
                  Version control ~
Project ~
                                       🥏 settings.py 🗡
                                             # SECURITY WARNING: don't run with debug turned on in production!
  □ Django E:\projects\Django
                                             DEBUG = True
    crud_blog
        🥏 __init__.py
                                              ALLOWED_HOSTS = []
        🗬 asgi.py
        🗬 settings.py
                                        30
        🗬 urls.py
                                              # Application definition
        🥏 wsgi.py
     crud_blog_web
                                              INSTALLED_APPS = [
    venv library root
                                                  'django.contrib.admin',
                                                  'django.contrib.auth',
     ≡ db.sqlite3
                                                                                      Aplikacje domyślne
                                                  'django.contrib.contenttypes'
     manage.py
                                                  'django.contrib.sessions',
   The External Libraries
                                                  'django.contrib.messages',
   Scratches and Consoles
                                                  'django.contrib.staticfiles',
                                                  'crud_blog_web',
                                                                    Aplikacje dedykowana
```


Migracje

Migracje w Django to mechanizm, który pozwala na wprowadzanie zmian w schemacie bazy danych (tzn. strukturze tabel, indeksach, relacjach itp.) w sposób kontrolowany i wersjonowany. Dzięki temu, kiedy wprowadzasz zmiany w modelach aplikacji Django, nie musisz ręcznie modyfikować bazy danych ani pisać surowych skryptów SQL do dokonywania tych zmian.

Migracje

Po uruchomieniu projektu w terminalu widoczna jest informacja dot. migracji

You have 18 unapplied migration(s). Your project may not work properly until you apply the migrations for app(s): admin, auth, contenttypes, sessions. Run 'python manage.py migrate' to apply them.

You have 18 unapplied migration(s).
Run 'python manage.py migrate' to a
September 15, 2023 - 15:33:00

Migracje

Wykonywanie migracji

(venv) PS E:\projects\Django> python manage.py migrate

```
Operations to perform:
  Apply all migrations: admin, auth, contenttypes, sessions
Running migrations:
  Applying contenttypes.0001_initial... OK
  Applying auth.0004_alter_user_username_opts... OK
  Applying auth.0005_alter_user_last_login_null... OK
  Applying auth.0006_require_contenttypes_0002... OK
  Applying auth.0007_alter_validators_add_error_messages... OK
  Applying auth.0008_alter_user_username_max_length... OK
  Applying auth.0009_alter_user_last_name_max_length... OK
  Applying auth.0010_alter_group_name_max_length... OK
  Applying auth.0011_update_proxy_permissions... OK
  Applying auth.0012_alter_user_first_name_max_length... OK
  Applying sessions.0001_initial... OK
```

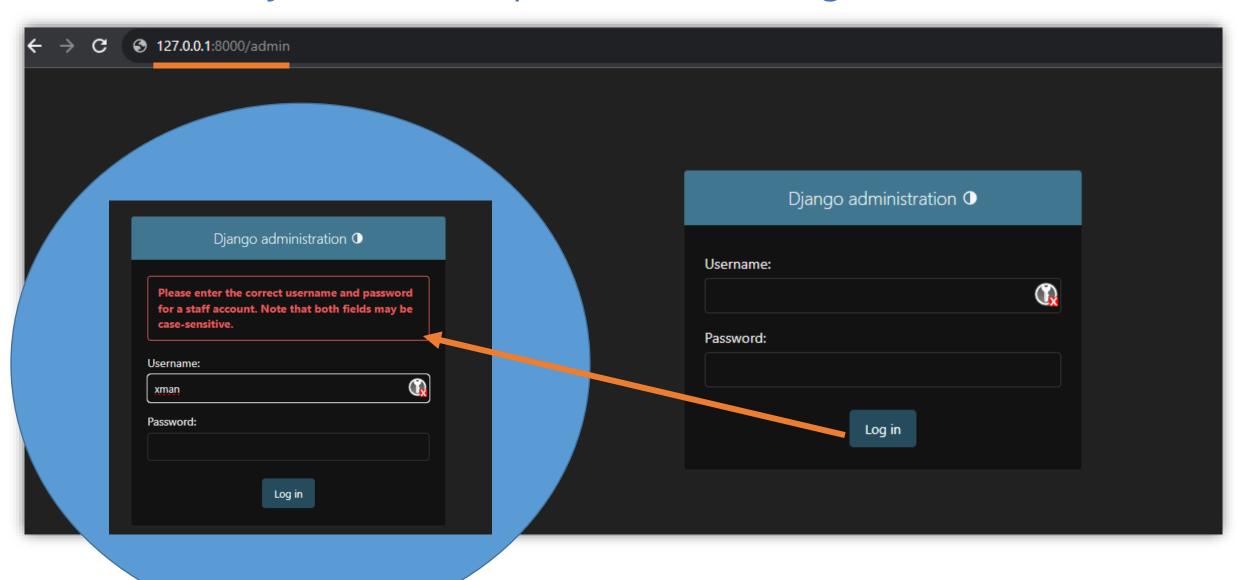


```
□ Django E:\projects\Django
Examples:
    🥏 __init__.py
     🥏 asgi.py
    ἢ settings.py
     💞 urls.py
     🧬 wsgi.py

→ log_web

  1. Import the include() function: from django.urls import include, path
       init_.py
     🥏 __init__.py
     ἢ admin.py
     apps.py
     e models.py
                                      urlpatterns = [
     etests.py
                                           path('admin/', admin.site.urls),
     👘 views.py
```


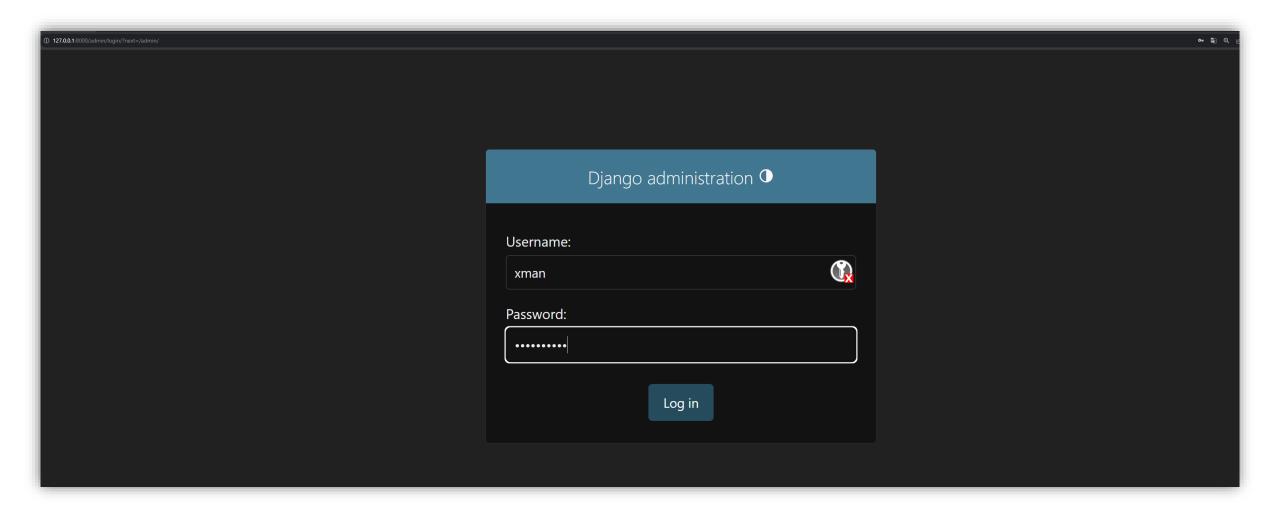

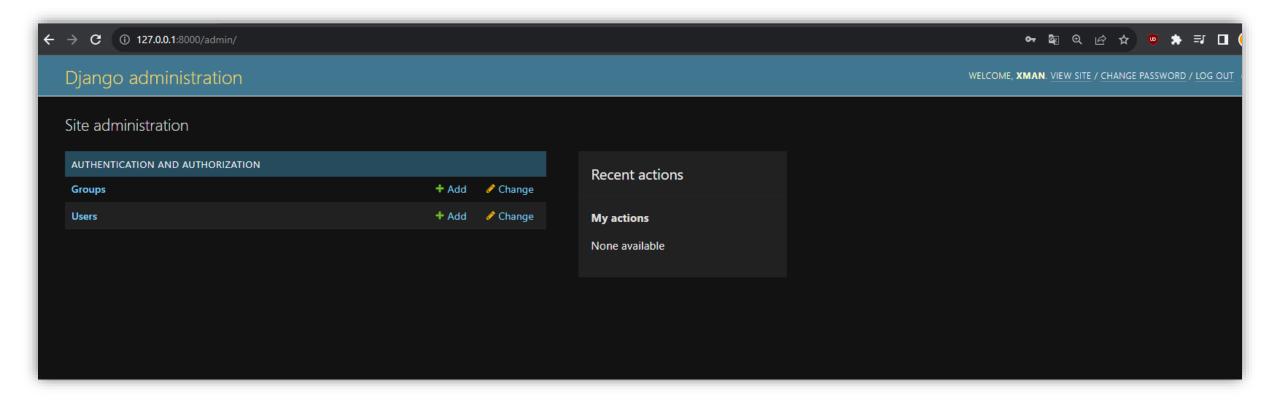
```
(venv) PS E:\projects\Django> python manage.py createsuperuser
Username (leave blank to use 'szymon'): xman
Email address: szymon.guzik@gdansk.merito.pl
Password:
Password (again):
Superuser created successfully.
```

Username: xman
Email: szymon.guzik@gdansk.merito.pl
Password: qwerty2023

W frameworku Django, modele są kluczowym elementem, który pozwala na definiowanie struktury bazy danych oraz zachowania związane z danymi. Modele w Django to w zasadzie klasy Pythona, które definiują i reprezentują tabele w bazie danych. Modele dostarczają również metody i narzędzia do tworzenia, odpytywania, modyfikowania i usuwania rekordów w bazie danych


```
from django.db import models
□ Django E:\projects\Django
  crud_blog
    襣 __init__.py
                                      # Create your models here.
     🗬 asgi.py
                                      class Article(models.Model):
     🥏 settings.py
                                          title = models.CharField(max_length=64)
     🗬 urls.py
     🗬 wsgi.py
migrations
     🥏 __init__.py
     🥏 admin.py
     🗬 apps.py
     e models.py
     ἢ tests.py
```



```
(venv) PS E:\projects\Django> python .\manage.py makemigrations
Migrations for 'crud_blog_web':
   crud_blog_web\migrations\0001_initial.py
   - Create model Article
```



```
# Generated by Django 4.2.5 on 2023-09-15 15:25
Django E:\projects\Django
from django.db import migrations, models
     __init__.py
     e asgi.py
     🗬 settings.py
                                       class Migration(migrations.Migration):
     e urls.py
     🗬 wsgi.py
                                8 61
                                          initial = True
10 6
                                          dependencies = [
       🛑 0001_initial.py
       __init__.py
                               13 61
                                          operations = [
     __init__.py
                                              migrations.CreateModel(
     admin.py
                                                  name='Article',
     e apps.py
                                                  fields=[
     models.py
                                                      ('id', models.BigAutoField(auto_created=True, primary_key=True, serialize=Fals
     🗬 tests.py
                                                      ('title', models.CharField(max_length=64)),
     🗬 views.py
                                                  ],
> in venv library root
                                              ),
   db.sqlite3
   🥏 manage.py
```


Uwaga

W celu wykonania migracji należy ponownie użyć komendy

(venv) PS E:\projects\Django> python manage.py migrate

```
Migrations for 'crud_blog_web':
    crud_blog_web\migrations\0001_initial.py
    - Create model Article
(venv) PS E:\projects\Django> python manage.py migrate

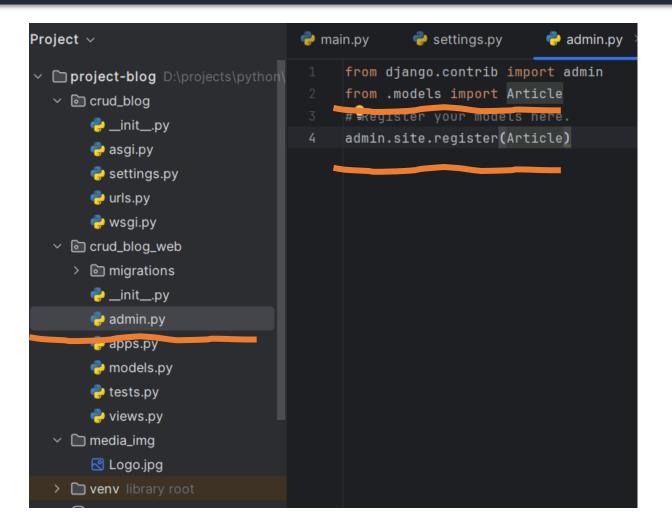
Operations to perform:
    Apply all migrations: admin, auth, contenttypes, crud_blog_web, sessions

Running migrations:
    Applying crud_blog_web.0001_initial... OK
```


Uwaga

Rejestracja modelu pozwala między innymi na zarządzanie tabelami z poziomu panelu admina

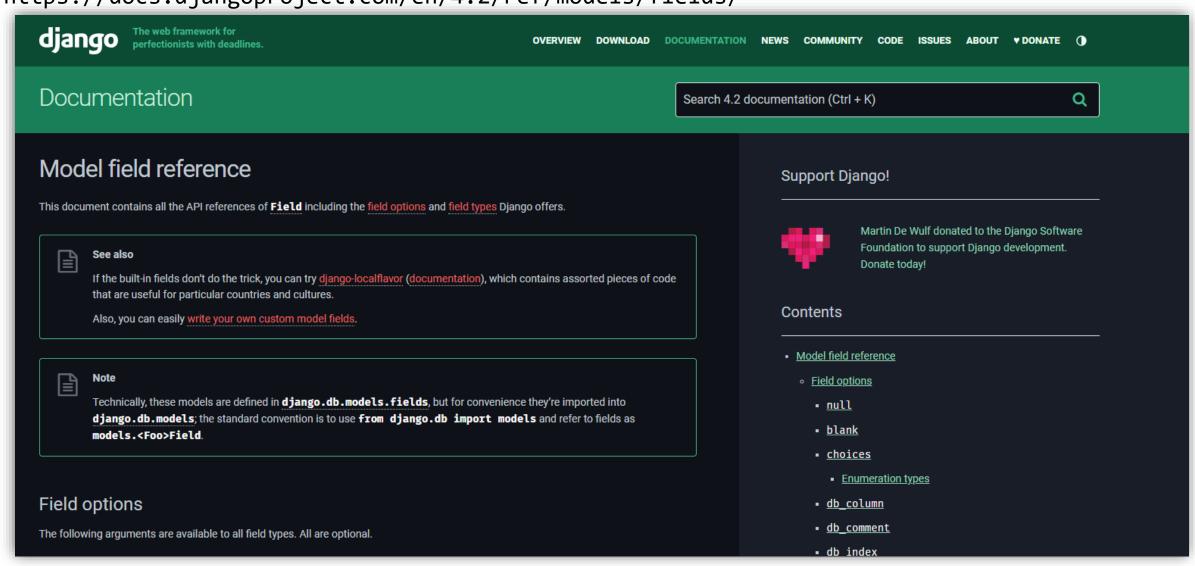
Uwaga

Rejestracja modelu pozwala między innymi na zarządzanie tabelami z poziomu panelu admina

https://docs.djangoproject.com/en/4.2/ref/models/fields/

Aktualizacja modelu

```
from django.db import models
2 usages
class Article(models.Model):
   # pole nie może być puste
   # Mogę stworzyć inny artykuł o tym samym tytule
   title = models.CharField(max_length=150, blank=False, unique=False)
   # Jeżeli nikt nie poda roku powstania artykułu to pole zostanie usupełnione rokiem 2023
   year = models.PositiveSmallIntegerField(default=2023)
```

(venv) PS E:\projects\Django> python .\manage.py makemigrations

(venv) PS E:\projects\Django> python manage.py migrate

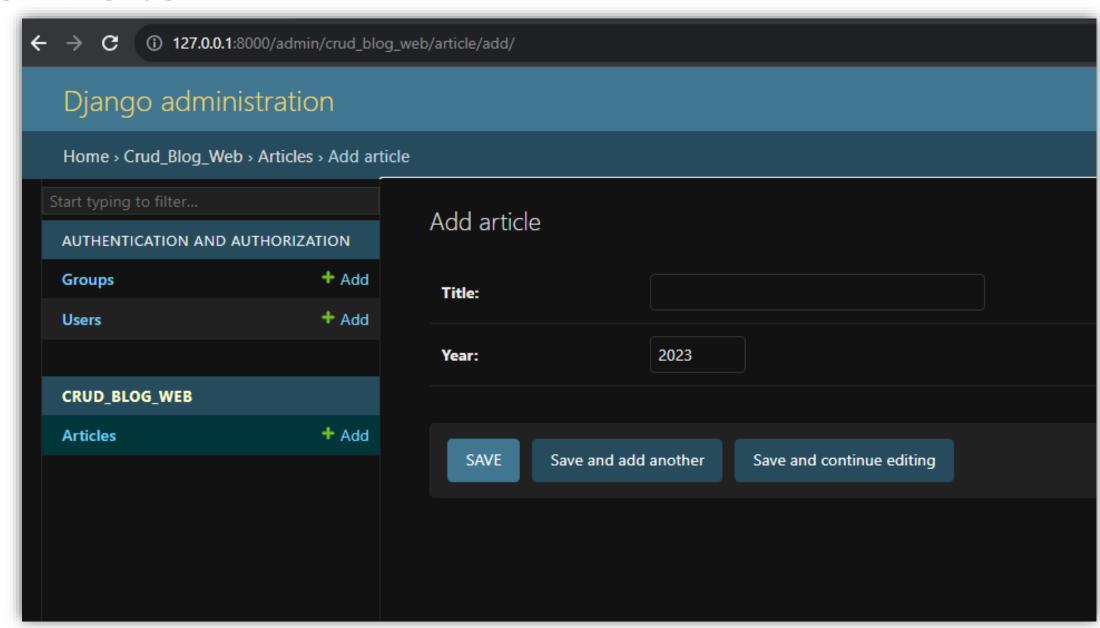
Aktualizacja modelu

```
from django.db import models
2 usages
class Article(models.Model):
   # pole nie może być puste
   # Mogę stworzyć inny artykuł o tym samym tytule
   title = models.CharField(max_length=150, blank=False, unique=False)
   # Jeżeli nikt nie poda roku powstania artykułu to pole zostanie usupełnione rokiem 2023
   year = models.PositiveSmallIntegerField(default=2023)
```

(venv) PS E:\projects\Django> python .\manage.py makemigrations

(venv) PS E:\projects\Django> python manage.py migrate

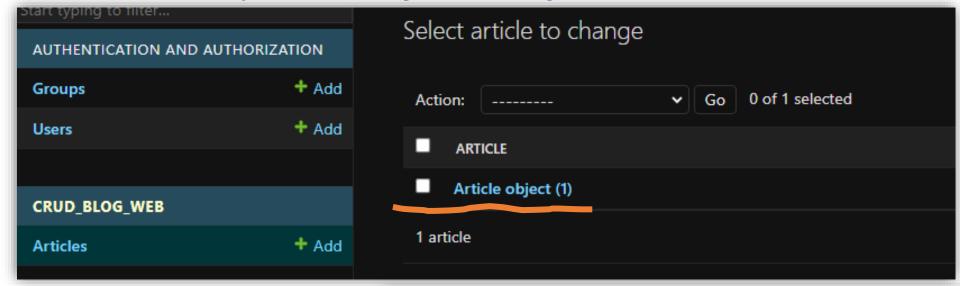

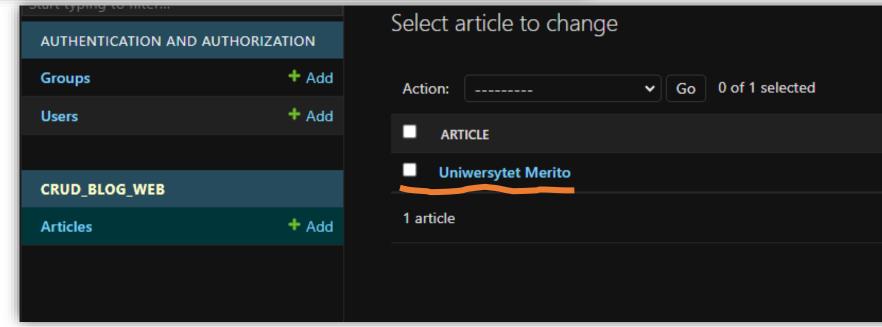
Rzutowanie pobieranych danych

```
from django.db import models
# Create your models here.
class Article(models.Model):
   # pole 150 znaków
   # pole nie może być puste
   # Mogę stworzyć inny artykuł o tym samym tytule
   title = models.CharField(max_length=150, blank=False, unique=False)
   # Jeżeli nikt nie poda roku powstania artykułu to pole zostanie usupełnione rokiem 2023
   year = models.PositiveSmallIntegerField(default=2023)
   def __str__(self):
        return self.title
```


Rzutowanie pobieranych danych

Praca samodzielna studenta na laboratorium oraz w wolnym czasie

Proszę odszukać narzędzie pozwalające na połączenie się z bazą danych typu SQLite lub skonfigurować połączenie w wybranym IDE

Proszę zapoznać się z dokumentacją Django (zadanie do domu)

https://docs.djangoproject.com/

Zadanie 1. – czas wykonania 1h

Należy stworzyć projekt w Django w wybranej tematyce. Jeżeli nie masz pomysłu na temat to Twoim zadaniem jest stworzenie portalu (do wyboru)

- Sprzedaż nieruchomości
- Salon samochodowy
- Portal z wycieczkami (podobne do booking.com)
- Portal gastronomiczny (podobne do pyszne.pl)
- Portal podobny do allegro

Proszę przemyśleć jakie dane (modele, tabele, kolumny) będą potrzebne do realizacji takiego zadania.

Następnie należy stworzyć modele, wykonać migracje, zarejestrować aplikacje oraz przetestować obsługę po stronie panelu admina. W tym zadaniu nie ma znaczenia na obecną chwilę tworzenie powiązań pomiędzy tabelami w bazie danych.

Zadanie należy spakować w całości i umieścić na platformie moodle.

Oceniana jest jakość wykonania zadania.

Za to zadanie można uzyskać maksymalnie 100 pkt.

Pomagam w zadaniu o ile nie wybiega to z tematyką obecnych laboratoriów